

A Regionális Kutatások Intézetének feladatai a területi kohézió kutatásában

Perger Éva

MTA, 2014. november 20.

MTA RKK 30. évfordulójára

Mind nemzetközi, mind hazai szinten ***alapvetően közpolitikai igény határozta meg*** a regionális tudomány kialakulását és fejlődését (felfutó és megtorpanó szakaszok, tematika, módszertan átalakulása stb.)

A jövőben is így lesz!!!

- *50-es évektől:* kialakulás, intézményesülés és megerősödés - Keynesi gazdpol. felfogás → közgazdaság-tudományi alapok, főként elméleti jelleg, kvantitatív módszertan
- *70-es évek közepétől:* megtorpanás - neoklasszikus közgazdasági irányzat, új közmenedzsment → főleg „belső” módszertani fejlődés.
- *90-es évek közepétől:* felfutás, virágkor – globalizáció hatásai, fenntarthatóság kérdése – EU regionális majd kohéziós politika (végül területi kohézió a lisszaboni szerződésben) → interdiszciplinaritás, kvalitatív módszertan is, gyakorlati irányultság
- *2008 után:* hangsúlyváltás – válság, kiéleződő globális problémák, EU reg. pol. korlátozott sikerei – EU reg. pol. átalakulása, területileg differenciált megközelítés → új tematika, újabb elméleti irányultság

- *80-as évek elejétől*: kialakulás - a szoc. rendszer, majd a rendszervált. területi feszültségei → gazdaság- és társadalom- földrajzi alapok - alapvetően feltáró, elemző kutatások, eleve multidiszciplináris megközelítés
- *90-es évek közepétől*: gyors felfutás, intézményesülés – EU csatlakozás, hazai területfejlesztési politika → regionális politikához közvetlenül kapcsolódó kutatások, erősen alkalmazott jelleg - "találkozás" a nemzetközi trendekkel!
- *2000-es évek végétől*: megtorpanás – makroszintű problémák előtérbe kerülése a hazai közpolitikában, centralizáció, EU források felhasználásához új szakembergárda → nemzetközi, illetve nagytérségi irányultság, elméleti nyitás

RKK/RKI alapító okirat szerinti feladatai – csak hangsúlyaiban, részleteiben változtak:

- a területfejlesztés és a vidékfejlesztés nemzetközi környezete, az Európai Unió kohéziós és vidékfejlesztési politikája;
- Kelet-, Közép- és Délkelet-Európa területi fejlődése;
- a Kárpát-medence regionális átalakulása, határkutatások
- Magyarország térfolyamatai és területi politikája;
- a gazdaság térszerkezetét befolyásoló tényezők (K+F, innovációk, hálózatok, fejlett üzl-i szolgáltatások)
- a társadalmi tér különböző léptékeinek szerkezetét, egyenlőtlenségeit alakító strukturális tényezők s a társadalmi szereplők válaszlai, annak hatásai;
- területi egységek (régió, megye, kistérség, járás) tértípusok (dinamikus és elmaradott területek, perifériák, városrégiók és vidéki térségek) és településtípusok (nagyváros, kis- és középváros, falu, tanya), a településhálózat, a város és vidéke kapcsolatrendszer komplex vizsgálata;
- területi kormányzás és fejlesztési intézményrendszer, szabályozás és területi stratégiaalkotás, a területpolitikák összehasonlító elemzése;
- a környezetvédelem és a globális környezeti folyamatokhoz (éghajlatváltozáshoz) való alkalmazkodás területi kérdései

→ Kutatásaink kiterjednek a területi kohézió valamennyi aspektusára (területi minőség, hatékonyság, identitás), valamennyi területi szintjére és az ezt befolyásoló közpolitikákra

- részvétel az uniós léptékű területi elemzésekben (ESPON, FP)
- nagyrégiós vizsgálatok (pl. Kárpát-medence, Duna térség) és határ kutatások
- a területi kormányzás és regionális fejlődés kapcsolata
- hazai térszerkezet átalakulása (területi egyenlőtlenségek, településhálózat, stb.)
- új térformáló erők (K+F, innovációk, hálózatok, üzl-i szolgáltatások, társadalmi tőke, újraiparosítás)
- a társadalmi kirekesztettség, szegénység területi aspektusai
- vidéki terek átalakulása
- környezeti fenntarthatóság gazdasági-társadalmi aspektusai

- hazai és határon túli tudományszervező aktivitás
- regionális felsőoktatás kiépítésének támogatása
- szakértői közreműködés a hazai fejlesztéspolitikai eszköz és intézményrendszer kialakításában
- fejlesztéspolitikai dokumentumok kidolgozásában való részvétel
- fejlesztési programok értékelése, hatásvizsgálata
- helyi-területi fejlesztési koncepciók, stratégiák kidolgozása
- a kutatási eredmények terjesztése, ismeretterjesztés

1. A regionális tudomány trendjei
2. Az intézet adottságai, helyzete
3. Hazai tudományszervezés és finanszírozás
4. EU tudománypolitika - HORIZON-2020
5. Az európai regionális politika átalakulása
6. EU finanszírozású egyéb területi vizsgálatok
7. A hazai területpolitika átalakulása

- Elméleti módszertani kutatások megerősítése! Új modellek, új térformáló erők.
- Tematikus „igazodás”
Eddig is volt pl. agglomerációk, regionalizmus, tervezésemélet, ITT szektor, üzleti szolgáltatások, kormányzás, klaszterek, innováció, területi versenyképesség, szegénység stb.
Újabbak: társadalmi tőke, hálózatkutatás, határkutatások, zöld gazdaság, migráció
- Interdiszciplináris, sőt transzdiszciplináris megközelítés

- több tudományterület képviselői - interdiszciplináris szemlélet
- más interdiszciplináris tudományok (pl. vidéktudomány)
- területi kiépültség, helyismeret, helyi beágyazódás
- európai regionális kutatási hálózat elismert tagjaként széleskörű nemzetközi kapcsolatrendszer
- jelentős kutatási eredmények, amire építeni lehet, kialakult és folytonosan megújuló kutatási területek
- *kutatói létszám csökkenése, átstrukturálódása*
- *szervezeti és pénzügyi önállóság hiánya*
- *alacsony alapfinanszírozási szint*

- Egyelőre változatlan intézményi keretek
- A társadalomtudományok kissé „mostoha” helyzete várhatóan nem változik
- OTKA bizonytalan jövője
- MTA intézetek és egyetemek közötti kapcsolatok erősödése (eddig is jók voltunk, de bővíteni)
- A tudomány és a vállalkozói szféra együttműködése (eddig is volt ilyen pl. Paks, IBM, lehetőség Mercedes?)

Nem kifejezetten területi megközelítés, de a területi kohézió vizsgálatára lehetőséget adhat a III. prioritás, azon belül pl.

- 1. téma: egészség, demográfiai változások és jólét
- 2. téma: élelmezésbiztonság, fenntartható mezőgazdaság, ezen belül különösen éghajlatváltozás hatásainak kezelése, ökoszisztéma-szolgáltatások és közjavak nyújtása, a vidéki térségek helyzetbe hozása, szakpolitikák és a vidéki innováció támogatása
- 3. témán belül: az európai „Intelligens városok és közösségek” kezdeményezés előmozdítása
- 5. téma: a természeti erőforrások és ökoszisztémák fenntartható kezelése
- 6. téma: inkluzív és innovatív társadalmak

- A gazdaságfejlesztés és a munkahelyteremtés a fókuszban → kevesebb közvetlen forrás a feltáró, elemző munkákra
- Tematikus prioritások (11) → megerősítendő a K+F, az innováció, a klímaváltozás és a környezetvédelem társadalmi-gazdasági vonatkozásainak, a foglalkoztatás, a társadalmi kirekesztettség-szegénység, az oktatás, és a közigazgatás területi aspektusainak vizsgálata
- Speciális területi aspektusok → városkutatások, agglomerációk
- Európai térségi együttműködés → nagytérségek, határkutatások
- A differenciált területi adottságokhoz való alkalmazkodás → lokális szintek, illetve funkcionális térségek vizsgálata

Elsősorban az **ESPON**, mely kifejezetten a területi kohézió trendjeit, jellemzőit vizsgálja, és teríti!!! → továbbra is kapcsolódnunk kell és lehet!!!

- európai, nemzeti, regionális és lokális szinteken
- főleg a foglalkoztatás-munkaerőpiac, a vállalkozások struktúrái, a beruházások, a funkcionális városi térségek, a vándorlás, a demográfiai struktúra, a kulturális és táji örökség, a klímaváltozás, a földhasználat, a kormányzás, az infrastruktúra, az elérhetőség, a szolgáltatások, a metropolisz térségek, a kis és középvárosok, és a város-vidék kapcsolatrendszer stb.

- erőteljes centralizáció → kevesebb konkrét helyi feladat, csak ahol jelen vagyunk, de tudományos feladat lehet a centralizáció területi hatásainak értékelése
- gazdaságfejlesztés és munkahelyteremtés a középpontban → helyi gazdaságfejlesztés, munkaerő-piaci kutatások
- környezeti, táji értékek megőrzése, a magyar vidék talpra állítása → vidékkutatások
- „Keleti nyitás” – kelet-európai kutatások és kapcsolatok megerősítése

- Tudományszervezés
- Tudástranszfer
- Szakértői segítségnyújtás
- Közpolitikák hatásának, eredményének értékelése a területi kohézió szempontjából
- Területi elemzés módszertanának és eszközeinek továbbfejlesztése

Köszönöm a figyelmet!

